

Rapport fra konferencen om "Grundtvig og Rusland IV".

**Vartov den 2. april,
2016**

Vi startede i kirken, hvor seniorforsker, cand. pæd. **Thorstein Balle** fortalte om Vartovs historie fra klædefabrik og hospital til kirke for "kællingepresten" N.F.S. Grundtvig (1839 – 1872). Der blev især sat fokus på Grundtvigs afstandtagen fra tidens rationalistiske teologi og de konsekvenser dette havde for Grundtvig personligt. I modsætning til den etablerede kirkes forventninger blev Grundtvigs tid som præst en stor succes, hvor både hans prædikener og hans salmer på tidens brugte melodier udviklede sig til rene tilløbsstykker.

Vi fik et billede på Grundtvigs "storhed" ved omtalen af størrelsen af Grundtvigs produktion. Han udgav omkring 35.000 sider. De er nu ved at blive digitaliserede, et arbejde som forventes at tage 10 mand 20 år og som kan være færdigt omkring 2030.

Gunvor Andersen, formand for Dansk-Russisk Forening i Region Sjælland, bød velkommen i foredragssalen. Hun takkede først Wisti Fonden for International Forståelse for økonomisk støtte ikke blot til dagens konference men også til tre tidligere konferencer om "Grundtvig og Rusland" på Udby Kro / Udby Præstegaard, Rønnebæksholm og i Moskva. Der blev også rettet en stor tak til Vartov, de danske og russiske foredragsholdere, især til den russiske tovholder og ildsjæl Alla Nazarova, samt til foreningens egen bestyrelse, som havde ydet et stort og langvarigt arbejde – men spændende og alle anstrengelserne værd.

En ændring i forhold til de annoncerede program blev offentliggjort. Rektor for Leo Tolstoj-Instituttet for Sprog og Kultur, Marija Tikonytjeva, havde meldt afbud pga. at den russiske regerings kraftige reduktion af landets universitetsuddannelser, noget som også havde ramt Leo Tolstoj – Instituttet. Hun så sig under disse omstændigheder ikke sig i stand til at tage på foredragsrejse i udlandet. Hun blev erstattet af **Valeria Trofimova**, videnskabelig medarbejder ved Tolstoj-Instituttet. Hun talte om samme emne, som Tikonytjeva skulle have gjort.

Den første halvdel af konferencen (før kaffepausen) blev brugt på at etablere en sammenhæng mellem Grundtvig og Tolstoj. **Ole Vind**, dr. phil., tidligere lærer på Grundtvigs Højskole i Hillerød, talte om Grundtvigs tanker om "det levende ord", et begreb som stadig er aktuelt. Ole Vind pegede bl.a. på, at det levende ord skal forstås både som talte og skrevne ord, som er andet end floskler og tom snak. Det levende ord er besjælet af kraft og ånd, som forplantes fra forældre til børn, fra forfædre til efterkommerne, fra oldtid til nutid. Det er hjerteligt, dvs. ikke neutralt, men bygger på et bevidst værdigrundlag. Det er folkeligt – ikke populært, heller ikke et bogsprog med fremmedord og abstrakte spidsfindigheder - men jævn og klar tale, som kan sætte "en levende vekselvirkning", en samtale, i gang mellem lærer og elev, afsender og modtager.

Nikolaj Nikolajevitj Khitajlenko, museumsekspert ved de russiske Tolstojmuseer, gav en grundig indføring i Tolstojs baggrund, liv og forfatterskab. Fokus blev især lagt på de tanker han gjorde sig i forbindelse med den skole han åbnede på sit gods Jasnaja Poljana. Det var Tolstojs ambition, at børnene til godsets 700 bønder, som indtil 1861 var livegne, skulle få så meget almen viden, at de kunne blive frie og myndige borgere. Selv om Tolstoj forberedte sig grundigt, bl.a. ved studierejser til flere europæiske lande, fandt han ikke nogen brugbar model, men måtte lave sit eget design, hvor leg, fortælling, praktiske gøremål, gymnastik osv. var foretrukne redskaber.

Khitajlenko pegede på, at pædagogen Tolstoj begyndte som praktiker, hvorimod Grundtvig i højere grad fungerede som inspirator. Vedrørende forholdet mellem individ og fællesskab er de uenige. Grundtvig fastholder, at oplysning i bred forstand er en sag for individet i et fællesskab, hvorimod Tolstoj hævder, at det enkelte menneske lever for at realisere sin unikke individualitet. For begge er frihed alt afgørende - på alle livsområder og især i religionen. Grundtvig gjorde op med samtidens rationalistiske kristendom og satte den levende menighed som kirkens grundlag, mens Tolstoj forkastede kirken som en overtroisk og fordømmende forvanskning af Jesu lære, som han fandt den i Matthæusevangeliet og personligt søgte at realisere.

Grundtvigs ideer lod sig ikke bare indpasse i samfundet, men han blev også en nationbygger og et nationalt ikon. Tolstojs pædagogiske idéer vakte interesse, hans litterære forfatterskab blev verdensberømt, men han og hans idealistiske efterfølgere, tolstojanerne, kunne kun inspirere et mindretal.

Valeria Trofimova uddybede Tolstojs antiautoritære og børnecentrerede pædagogik, som lagde vægt på barnets motivation, frie valg, tillid, kreativitet samt den enkeltes åndelige og moralske udvikling. Af hans udgivelser for børn omtalte Trofimova en såkaldt ABC, oprindelig en

begynderlæsebog, som senere blev udviklet til tværfagligt undervisningsmateriale i regning, fysik, naturhistorie m.v. Han udgav også læsebøger med egne fortællinger, eventyr og lignelser for børn, som stadig læses den dag i dag.

Selv om Tolstojs pædagogik mødte voldsom kritik, mente Trofimova, at den fik indflydelse på samtidens offentlige skoler. Fra 1880'erne blev der dannet såkaldte Tolstoj-kommuner, hvor man forsøgte at leve efter hans principper om bl.a. ikke-vold, fælles ejendomsret og vegetarianisme. De blev forbudt i 1930'erne, og meningsfællerne blev forfulgt som mange andre, som nægtede at lade sig kollektivisere.

Alligevel har hans pædagogiske tænkning inspireret mange pædagoger, selvom hans idéer ikke er fuldt ud realiserede i praksis. Der er i dag ca. 100 Tolstoj-skoler i Rusland, især i regionen omkring Jasnaja Poljana, hvor man bl.a. har oprettet et særligt Tolstoj-laboratorium, som fokuserer på udviklingen af Tolstojs tanker om det hele menneske. Der udbydes kurser om emnet for alle skoleformer. Også Tolstoj-museerne arbejder med at udbrede hans idéer. I

Efter kaffepausen talte Grundtvig Centrets leder, **Michael Schelde**, ph.d., om Grundtvigs internationale virkningshistorie". Grundtvigs tanker har bredt sig ud over verden – fra Japan over Indien og Europa til Syd – og Nordamerika. Virkningshistorien kan ifølge Schelde ses under to synsvinkler: En snæver, afsender-orienteret tilgang, hvor Grundtvigs idéer og tanker direkte virker som inspiration på modtagergrupper og – institutioner, og en bredere mere modtager-orienteret tilgang, hvor Grundtvigs tanker løftes ind i en ny sammenhæng og måske får ny betydning. Der er ligeledes to måder, hvorpå Grundtvigs tanker er kommet ud i verden, gennem eksport, f.eks. via 1800-tallets immigration, og import, hvor ikke-danske lærere, skoleplanlæggere har læst/ hørt om Grundtvigs tanker og indarbejdet dem i egen kontekst. Begge principper blev belyst med talrige eksempler.

Dagen sidste taler, **Alla Nazarova**, kan godt betragtes som importør af Grundtvig til Rusland, et land hun beskrev som "dårligt organiseret", med en befolkning med lav middelalder, misbrugsproblemer, store klasseforskelle, og et uddannelsessystem, baseret på manglende respekt for de svage, et hierarkisk livssyn, kontrol og jantelov. Hun så danske Grundtvig-inspirerede skoler og institutioner som en modsætning til de russiske, idet de opdrager og forbereder de studerende til valg af livsbane, hvor ansvar,

tillid og samarbejde er grundprincipper.

Det var et sort-hvidt billede af to lande og deres uddannelsessystemer, uden tvivl oprigtigt ment, men uden blik for, at noget af den kritik hun rettede mod de russiske skoler også kan bruges og bliver brugt f.eks. om dagens danske skolepolitik. Tiden tillod ikke en indføring i, hvordan Grundtvigs

skoletanker praktiseres i Rusland. Men hvis russiske skolekredse ser Grundtvigske kernebegreber som "det levende ord", "et jævnt og muntert, virksomt liv på jord", "oplysningen om livet" som idealer, kan vi vel ret beset ikke tillade os at kritisere.

To veloplagte og kompetente tolke oversatte ihærdigt alle foredrag og de efterfølgende spørgsmål. Teletech konference-kommunikation sørgede for at alt det tekniske fungerede, inkl. lydoptagelse af den samlede konference, som senere vil blive lagt på foreningens hjemmeside sammen med taler og billeder.

Lars P. Poulsen-Hansen og Michail Kaidin Frederiksen

En stor tak til alle bidragydere på Vartov – konferencen den 2. april, 2016.

